

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

“ЛЕ-ДОРОТ”

Истории живущих в Израиле евреев, уцелевших в Шоа

Опросный лист уцелевшего в Шоа

Собрать и сохранить истории людей, уцелевших в Шоа, это один из основных путей увековечить трагедию и передать знание о ней потомкам. Свидетельства уцелевших в Шоа важны и для историков, и для новых поколений, которые из отдельных личных Историй смогут воссоздать цельную картину Шоа. Каждое свидетельство имеет большую национальную, научную и образовательную ценность. Истории будут опубликованы в интернете по адресу: www.ledorot.gov.il
Заранее благодарим Вас за участие.

Ваша фамилия и имя в настоящее время

(на иврите, как записано в удостоверении личности)

Фамилия: ג ק	Имя: ך ו י
------------------	---------------

Личные данные до и во время Шоа

Фамилия до войны: ג ק		Девичья фамилия:	
Имя до/во время войны: ך ו י		Пол: M / Ж	Год рождения: 1932
Место рождения (город, область): ו ת ק		Страна рождения: אוקראינה	
Имя отца: שמואל Шмуль		Имя и девичья фамилия матери: רחל ברנזון	
Постоянное место жительства до войны (город, область): ו ת ק		Страна проживания: אוקראינה	
Образование до войны:	Профессия до войны:	Член партии/организации:	
Во время войны (22/06/1941-09/05/1945гг) находился/лась на оккупированной территории (гетто, лагерь, тюрьма, партизаны, спасение в лесу, по месту своего жительства или в других населенных пунктах, другое) и/или в эвакуации:			
От:	До:	Где находился/лась:	
22/06/1941	24/07/1941	אודסה	
24/07/1941	?/09/1941	ברדיאנסק, וולגה, פרם, סטלינגרד, ים השחור	
?/09/1941	?/09/1944	טומן	
?/09/1944	?/11/1946	צ'רפובץ	
Год репатриации в Израиль: 12/02/1999		Откуда прибыли: רוסיה, קירוב	

Расскажите о Вашей жизни в довоенные годы

(Дом, в котором Вы росли, школа, друзья детства, чем занимались родители, родственники, праздники, блюда):

просьба писать от первого лица

אני נולדתי ב-5 ביולי 1932 ב06:00 באודסה, נתנו לי את שמו בכבודו של סבא של אבא שלי - יוסף, שנהרג במהלך הפוגרום ב1919. במשפחה של ההורים שלי, אני הייתי בכור. בין הורים היה סכסוך רציני – לעשות לי ברית מילה או לא. אבא, קומוניסטי אידיאולוגי משוכנע, אתיאיסט, היה בחריפות נגד ברית מילה. אמא, בת יהודי דתי מאוד יוצא מ"מתנגדים" מליטא, ידעה שלא לעשות לילד הראשון ברית מילה זה לאחזב את ההורים שלה. האמא שלי שמרה מאוד מסורת יהודית. יתר על כן, היא האמינה שילד יהודי בלי ברית מילה לא יהיה מאושר בחיים. והיא לקחה אותי בניגוד לרצונו של אבי להורים שלה שעשו לי ברית מילה בביתם ללא עדים מיותרים.

כאשר האבא גילה הכל, הזעם שלו לא ידע גבולות. הוא אמר שלא רוצה לראות לא אמא ולא אותי, והאמא שלי גרה כמה ימים אצל הורים שלה. אבל היא אהבה את האבא שלי, באה אליו והתחילה לבכות בשקט. אבא, כמו רוב הגברים, סבל מדמעות של נשים, ובמיוחד של אשתו האהובה. בסופו של דבר אפשר לאשתו להישאר עם בנה, אך אמר כי אף אחד לא צריך לדעת על ברית מילה, ושהוא לא רוצה לראות את ההורים של אמא שלי לאולם. במשך זמן, הוא הפסיק לכועס, ביקר לעתים קרובות את סבתא שלי ויחסים ביניהם היו מכובדים מאוד, אבל זה כבר סיפור אחר. אבל לסיפור של ברית המילה שלי היה ההמשך מעניין.

באוקטובר 1932, אבא התקדם בעבודה, הוא התמנה לתפקיד ראש המחלקה הארגונית וטכנית ולסגן של מנהל ארכיון ההיסטורי המחוזי. אבא שלי הראה הרבה יוזמה ופעילות. אבל התקדמותו נבעה גם מכך שהוא סיים את לימודיו בחוג לעובדים באוניברסיטת מים באודסה ובלי בחינות כניסת התקבל לחוג לכלכלה. נראה היה שהקריירה שלו תתקדם, אבל כאן נכנס סיפור עם ברית מילה שלי.

חבר של אבא, בחור יהודי, שהתגורר איתו באותו החדר שבו כיום גר אבא שלי עם אישתו, היה תמיד מבקר אותנו. פעם הוא שם לב שיש לי ברית מילה הוא דיווח על כך למפלגה, שאבא שלי היה חבר בה. ואז, בתחילת שנות ה-30, זה היה מספיק כדי לפטר את אבא שלי ממפלגה עבור "טקסים דתיים".

חוץ מחוג לעובדים אבא שלי למד רק בחדר. עד גיל 17 הוא כמעט לא יודע רוסית. היה לו מאוד קשה ללמוד באוניברסיטה. אמא התחילה לחפש עבודה, למרות שאני עדיין הייתה קטן. באותם ימים, לא היה קל למצוא עבודה בלי נסיון ועם תינוק. לפני 1937, האמא שלי שינתה את ארבעה מקומות עבודה עם הפסקות קטנות. היה קשה מואד אפילו עם המילגת לימודים של אבא. שנתיים האחרונות של לימודים האבא שלי המכון עבד כ מזכיר ב профессор.

בסופי השבוע, לעתים קרובות אנו נסענו לבקר את הסבא והסבתא שלי, שם אני נחשפתי לעולם האחר. האדם המעניין ביותר בשבילי היה הסבא שלי. הכל מה שהסבא שלי היה עשה, היה מאוד מעניין בשבילי.. הדבר הכי מעניין היה כשראיתי את סבא שלי הולך לחדר שלו, שם טלית, תפילין ומתחיל להתפלל.

בבית של סבא וסבתא דיברו רק יידיש, אלא אם כן פנו אליי ברוסית.. אמא לעתים קרובות שרה שירים ביידיש.. הבנתי הכל ביידיש, אבל המילים מוזרות ששמעתי מסבא בזמן התפילה, לא הבנתי. רק ידעתי שהסבא שלי דיבר

בשפת קודש ושאבא שלי מבין אותו כי הוא למד ב" חדר " .

ב1938 הורים שלי מצאו במהירות עבודה. ב1939 הייתי בן 7 שנים, אבל באותו זמן קבלה לבית ספר הייתה מגיל 8. אמא החליטה לנסיע לקיץ לעיר של אביה, לאזור ויניציה. הקיץ נפלא של 1939 הסתיים נורא. הנאצים פלשו לפולין, ולמעשה האזור ויניציה היה קרוב מאוד לגבול המערבי לפני המלחמה. אבא עזב הכל באודסה ומיהר אלינו לויניציה. סיוט היה נחיתה על הרכבת - פאניקה של אנשים, חוסר כרטיסים. איך האבא שלי התגבר על כל זה אני לא ידוע, אבל הוא הכניס אותנו לרכבת וחזרנו בשלום לאודסה. באודסה התחלתי ללמוד בכיתה א.

Расскажите о Вашей жизни во время войны

(арест, депортация, гетто, лагеря; места укрытия или фальшивые документы; деятельность и должности в Юденрате/молодежных движениях/подпольных организациях или в партизанских отрядах; участие в побеге/сопротивлении/военных действиях; вынужденная эмиграция, эвакуация; помогали ли Вам люди или еврейские/нееврейские организации во время войны):

היה קיץ בלתי נשכח של 1941. הורים לא לקחת יותר סיכונים עם צ'צ'לניק ושכרו חדר לא רחוק מאודסה. יוני 21 האבא בא כרגיל במוצאי שבת, ובבוקרו של 22 ביוני כולם הלכו לחוף הים, בלי חשד. על החוף, שמענו את החדשות הנוראות על תחילת המלחמה. אבא היה בן 34, הוא לא היה צריך באופן מיידי להתגייס לצבא ולהתנדב ולעזוב את המשפחתו הוא לא רצה.

מול הבית שבו גרנו, הייתה אחוזה גדולה וישנה, שניתנה לאחר המהפכה לצבא נקרא ביתו של הצבא האדום. מטוסים נאציים לעתים קרובות הפציצו אות. בלי אבא בלילה היה מאוד מפחיד. לכן, החלטתנו עם האמא שנעבור לגור עם הסבא והסבתא שלי. יולי 24 פונתה הניהול של מיפעל שבו אבא עבד. אבא לא היה שייך לאליטה, והסכים כי משפחתו תפונה עם ספינה טכנית קטנה. הגענו לברדינסק. לא היה מזל עם הפינוי של סבא וסבתא. אמא, הסבתא שלי וסבתא רבא הגיעו לנמל מראש וחיכו לאבא וסבא. אבל רק אבא הגיע וסיפר לנו שהסבא קפץ ממכונית וצעק " שכחתי את הטלית והתפילין שלי בבית, אני אבוא בחשמלית! " ורץ הביתה. חיכינו לסבא ופתאום סירנות מכריזות על התקפה אווירית שבמהלכה כל התנועה נעצרה. הגיע זמן, אבל הסבא עדיין לא באה. ואז הסבתא שלי אמרה שהיא בלעדיו לא הולכת לשום מקום, ושיהיה מה שיהיה. אנחנו נסענו וסבתא וסבתא רבא נסעו חביתה - כפי שהתברר, למותו.

בברדינסק קיבלנו דירות זמניות, כי אף אחד לא חשב שמלחמה תהיה הרבה זמן. ובאוגוסט 1941 עם אותה ספינה של מפעל של אבא הגענו ל Eysk ההנהלה של מפעל הבינה שמלחמה תמשך עוד הרבה זמן ופיטרה את כל העבדים שלה. באותה רגע אבא הבין שיגייסו אותו והוא צריך לשלוח אותנו למקום בטוח. החלטנו לנסוע לאחות של אמא לטומן (היא פונתה לשם עם המפעל שבו היא עבדה). ספינה שקיבלנו הייתה מלאה באנשים. בספינה אני חליתי בשנית. כשהגענו לטומן הורים ישר לקחו אותי לבית חולים. הסתבר שבטומן הייתה גם אחות הגדולה של אמא עם 2 בנות. בטומן קיבלנו בית. אבא התחיל מייד לעבוד כראש מחלקת התכנון במפעל הבשר. חוץ ממשכורת הוא היה מקבל דלק מוזל ובשר. אני התחלתי ללמוד בכיתה ג.

ב 12 במאי 1942 גייסו את אבא לצבא. קרתה טועת בלישקת גיוס, ואת אבא גיוסו כסמ"ל. עכשיו לא היה מספיק כסף כדי לקנות דלק או אוכל. היינו מקבלים קצת אוכל ממפעל שבו אבא עבד. בעלי הדירה התחילו להתייחס אלינו לא טוב. האח הקטן של אמא פונה עם מכללה שבה הוא למד לקזבס. בלילה של 1942 הוא הגיעה אלינו. הוא הצטרף אלינו. הוא התחיל לעבוד כתלמיד של חרט ולקבל כרטיסיות לאוכל. באותו זמן זה היה מאוד חשוב בשבילנו. בכל זאת היה רעב גדול. אחות של אמא – לובה, עזרה לה למצוא עבודה של שומרת במפעל. אמא גם

התחילה לקבל כרטיסיות לאוכל. אבל המשכורת הייתה עדיין מאוד נמוכה והיא נסתה למצוא עבודה אחרת. בקיץ 1943 אני קיבלתי הזמנה לקיטנת הפיונרים וכשחזרתי משם אבא כבר היה בבית. ביולי 1943 אמא שלי הצליחה למצוא עבודה כראות חשבונות בחדר אוכל צבאי. זאת הייתה הצלחה. יכולנו לאכול כולם באותה חדר אוכל בחינם.

ב-1943 נתנו לאמא חדר. בקיץ 1944 סוף-סוף מצאו מסמכים שאבא שלי היה קצין ושלחו אותו לצ'רפובץ. שם נתנו לו בית עם 4 חדרים. הוא ביקש שישלחו אותנו אליו. אמא שלי לא רצתה לעזוב את אחות (לובה) ואת האח (שי) שלה, אז נסענו כולם ביחד לאבא. אחות (לנה) התחילה להמשיך את הלימודים שלה באוניברסיטה במוסקבה. בית הספר שלי היה 3 ק"מ מהבית. המשפחה שלנט התחילה לגדל פרות ותרנגולים. ב-9 במאי 1945 החריוזו על סוף המלחמה. אחות ואח של אמא נסעו ללנינגרד.

בקיץ 1945 עשו לי בר מצווה. לי לא אמרו שזה "בר מצווה", כי פחדו שאני אספר לחברים שלי, וזה יכול לדרום לבעיות. אבא קנה לי ספרים באידיש של שלום עליכם. ב-1946 נלד לי אח. הוא קיבל שם רוסישהיה מתחיל מאות הראשונה של שם של סבא. (מרק – משם של סבא מאיר, אמא לא עשתה לאח ברית מילה, כי לא היה איפה. אבל אחרי שהוא חלה מאוד חזק, היא אספה הכל ונסע ללנינגרד לאחותה לנה כדי לעשות לו ברית מילה.

Расскажите о Вашей жизни после войны и до репатриации в Израиль:

אבא השתחרר ב-1946. היינו יכולים לחזור רק לאודסה, כי רק שם היינו זכאים להחזר של דירה, שעזבנו באווקואציה. את אבא היו צריכים לקבל לעבודה שבה הוא עבד קודם. באודסה הייתה אחות של אבא – רבקה. עזרנו אצלה. אבבא התחיל לעבוד והתקבל חזרה למפלגה, אך הוא לא סיפר שפעם גירשו אותו בגלל ברית מילה של הבן. אני הלכתי לבית ספר, אבל הייתי צריך ללמוד אוקראינית. זה היה מאוד קשה. ב-1947 סוף - סוף קיבלנו חדר. אני הייתי מטפל באח שלי וחוף מלימודים הייתי אחראי על כל החדר – נקיון, להביא מים וכו'.

אחרי סיום בית ספר חלמתי להיות עורך דין או עיתונאי, אך סיימתי לא הכי טוב את בית הספר בגלל השפה. אבא שלי החליט שאני אלמד באוניברסיטה הפוליטכנית בחוג "טכנולוגיה והנדסה". בזמן הלימודים השתתפתי במקהלה. ב-1951 פיטרו את אבא שלי בגלל "משפט הרופאים". גם באוניברסיטה התחילו לגרש תלמידים – יהודים. גם אני סיימתי את לימודי באוניברסיטה... אחד החברים שלי עזר לי להתקבל לאוניברסיטה להנדסה הידראולית. למדתי שם ובעוד כמה זמן לאוניברסיטה הגיעה מידע, שגורשו אותי מאוניברסיטה קודמת. וגם פה עשו אותו דבר. ב-1953 דרך הקשרים של אמא התקבלתי לעבודה כתלמיד של חרט.

אחרי מותו של סטלין ההורים שלי התחילו לדואג לגבי לימודים שלי. אבא הפעיל קשרים שלו ואני התחלתי לימודים באוניברסיטה חקלאית. ב-1956 סיימתי אוניברסיטה ונסעתי לאוסט קמנוגורסק לעבוד כמהנדס במפעל. קיבלתי חדר. ב-1957 הצטרפתי למקהלה. מאוחר יותר באותה שנה השכרתי דירה. ב-1958 התחלתי לעבוד בקומסומול – נתתי הרצאות לבני נוער. ב-1961 עזבתי את עבודה שלי והתחלתי לעבוד במפעל ציוד. שם התקדמתי מאוד מהר. ב-1962 למקהלה שלנו הצטרפה בחורה בשם ילנה מלכין. איתה אני התחתנתי. ב-1964 נלד לנו בן – בוריס. אני המשכתי לימודים ובשנת 1979 נלדה לנו בת – יוליה. עברנו לחיות לעיר קירוב. אני עבדתי באוניברסיטה, כתבתי כמה עבודות. ב-1989 קיבלתי תעודת פרופסור. ב-1994 בן שלי בוריס עבר למוסקבה, בת יוליה סיימה לימודים באוניברסיטה. ב-1996 היא עלתה לארץ. אנחנו עלינו בעוד 3 שנים.

Расскажите о Вашей жизни в Израиле

(Ваши ощущения по приезду в Израиль, общественная и культурная деятельность, семья, которую вы создали, напутствие для следующих поколений):

הטיסה שלנו ממוסקבה לישראל התרחשה בליל ה 12 פבואר 1999. לנה עייפה מנמנם, ורק אל"י שינה לא באה. כל היום הזה עדיין בזיכרון שלי. הנחיתה בנמל התעופה בן גוריון איך הושיבו אותנו באיזה חדר ההמתנה, אנחנו מחכים לתעודת עולה בתור, ולאחר מכן לחכות למיניבוס שייקח אותנו לחיפה. שם הבת שלנו ג'וליה עם החבר שלה משכירים דירה בת 3 חדרים. ולבסוף, בדרך נופים בלתי מוכרים לחלוטין.. כמובן, התרשמנו מחיפה עם נופים שלה והמפרץ.

השמחה של מפגש עם הבת שלנו הייתה כל כך גדולה. נתנו לנו חדר, אבל אז התברר שהבת שלנו רצתה להפרד עם החבר שלה, והיא רק חיקתה לנו כדי להשכיר איתנו דירה אחרת באותו האזור (נווה שאנן), קרוב לאוניברסיטה, שם היא למדה במחלקה להכנה לתואר שני בסוציולוגיה. למחרת באה לבקר אתנו בן דודה מתל אביב חיוטה.

התחלתנו ללמוד באולפן. אני התקדמתי יותר טוב מאישי, כי ידעתי יידיש. אנחנו עדיין לא שולטים בשפה עברית, הסיבה לכך הישזה פשוט לא הכרחי. אנחנו לא עובדים. עם קריאת מסמכים רשמיים בעברית תמיד עוזרת לנו בת. אותי לעתים קרובות מציל יידיש, משום שאנשים רבים ממזרח אירופה בגיל שלנו זוכרים היטב יידיש. התפקיד חשוב בחיינו, כמו גם בחייהם של העולים הקשישים דוברי רוסית בחיפה, משחק בית אולה. שם אפשר לקבל ייעוץ, הזמנות לקונצרט, ואפילו לקבל עזרה של טכנאי. ובשבילי, יש שם בית של מדענים. כאן בישראל, התחלנו לשיר במקהלות גמלאים.

בן שלנו בוריס לא הסתדר ישראל וחזר למוסקבה כדי להקים את העסק שלו שם. אבל הבת השנייה ג'וליה סיימה את האוניברסיטה. היא התחתנה. אנחנו אפילו לפני הנישואין הרשמיים שלה כדי לא להפריע בשנת 2003 שכרנו דירה באזור החוף של חיפה (בת גלים) קרוב מאוד לים. בשנת 2005, אנחנו שוב שכרנו דירה בנווה שאנן. בסוף 2001 קיבלו אותי למעבדת מחקר של אסטרונומטיקה בטכניון. בפעם הראשונה בחיי ראיתי שלאום לא תפריע לתעסוקה ועבודה. יצירתי מדריך קצר להיסטוריה היהודית במיוחד עבור קוראי רוסית, שכותרתו "להציץ אל העבר", והדפיסתי אותו במהדורות קטנות על חשבוני. ואז עשיתי גרסה אלקטרונית של ספר ההדרכה, ופרסמתי באתר של בית המדענים בחיפה. אנחנו גרים קרוב מאוד לבת שלנו ונכדיה. הבן התחתן במוסקבה, יש לו 2 ילדים. הוא מבקר אותנו באופן קבוע עם משפחתו.

ראיון: אליזבטה סורוקינה, חיפה, מרץ 2014